

EKOROZVOJ

Ropné látky, frakcie a ich hodnotenie

INDIKÁCIA ZNEČISTENIA PODZEMNÝCH VÔD ROPNÝMI LÁTKAMI ANALÝZAMI NEL

SAŽP, Štrbské pleso, marec 2016

*RNDr. Miroslav Holubec, CSc.,
mholubec@gmail.com*

Organické látky - rozdelenie podľa oxidovateľnosti

Organické látky

Ľahko oxidovateľné

Ľahko a stredne oxidovateľné

Ľahko, stredne a ťažko oxidovateľné

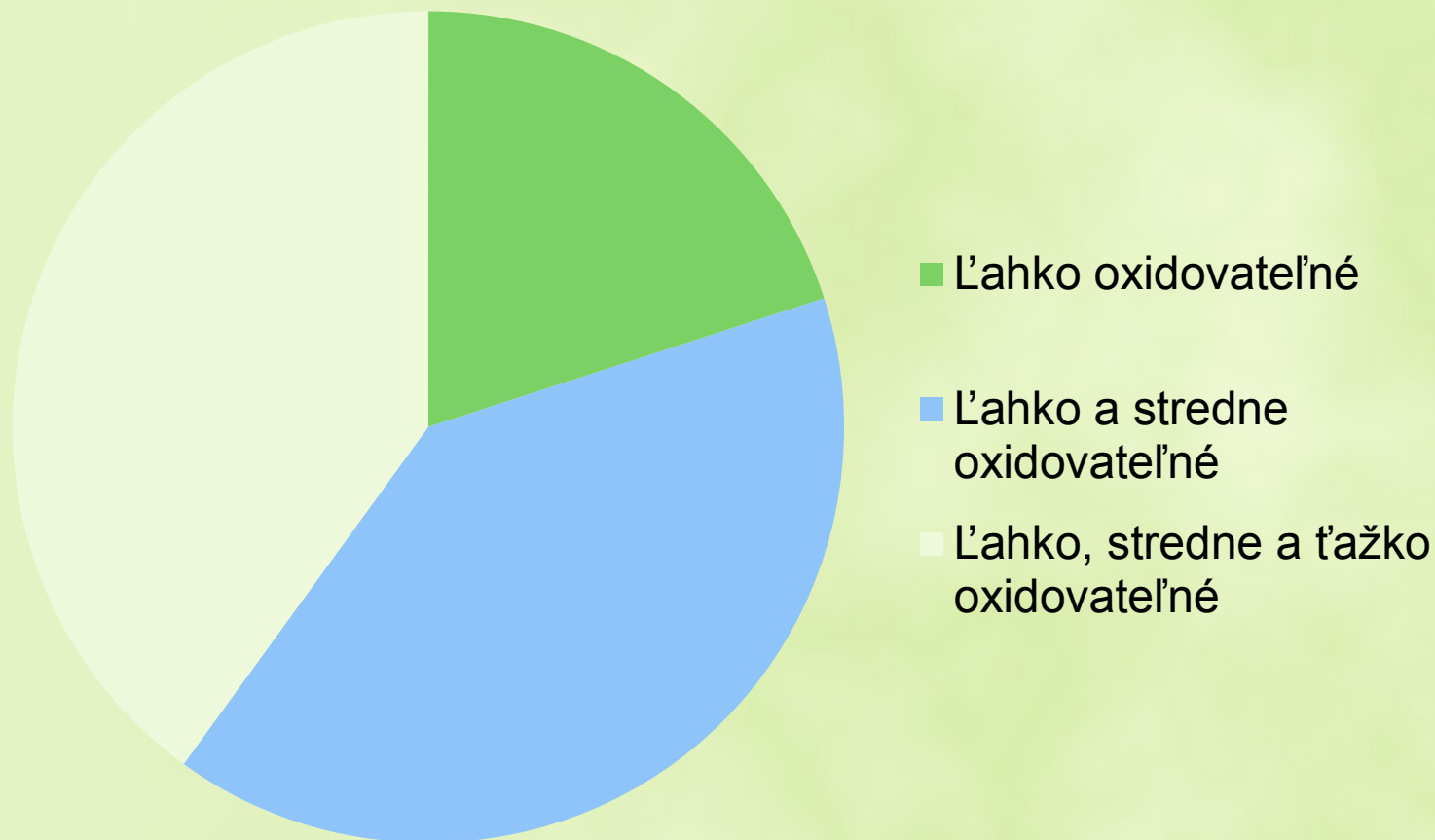
Analýza

BSK5, CHSK Mn

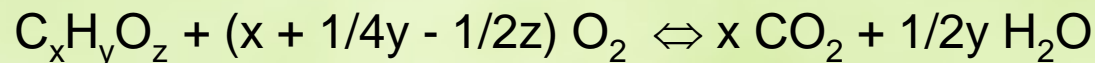
CHSK Mn?, CHSK Cr

CHSK Cr, TOC

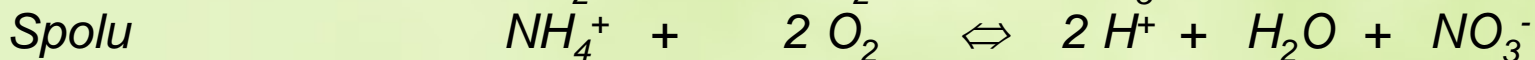
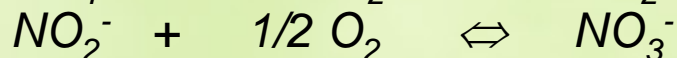
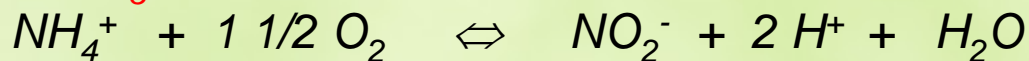
Podiel %

Oxidácia organických látok

Oxidácia NH_4^+ na NO_2^- a NO_3^-

Chemická spotreba kyslíka - CHSK (Mn, Cr)

Teoretická spotreba kyslíka (TSK)

Teoretická spotreba kyslíka zlúčeniny $C_cH_hCl_{Cl}N_nNa_{Na}O_oP_pS_s$ s relatívnou molekulovou hmotnosťou M_r sa môže vypočítať podľa vzorca (Pitter, 1990):

$$TSK = \frac{16[2c + 1/2(h - Cl - 3n) + 3S + 5/2P + 1/2Na - O]}{M_r}$$

Priemerné oxidačné číslo uhlíka (POČU)

Látka zloženia $C_5H_7NO_2$ bude mať POČU:

$$POČU = 4 - 2(10n / 5n) = 0$$

Organické látky - rozdelenie podľa polarity

Organické látky

Silne polárne

Polárne

Slabo polárne

Nepolárne

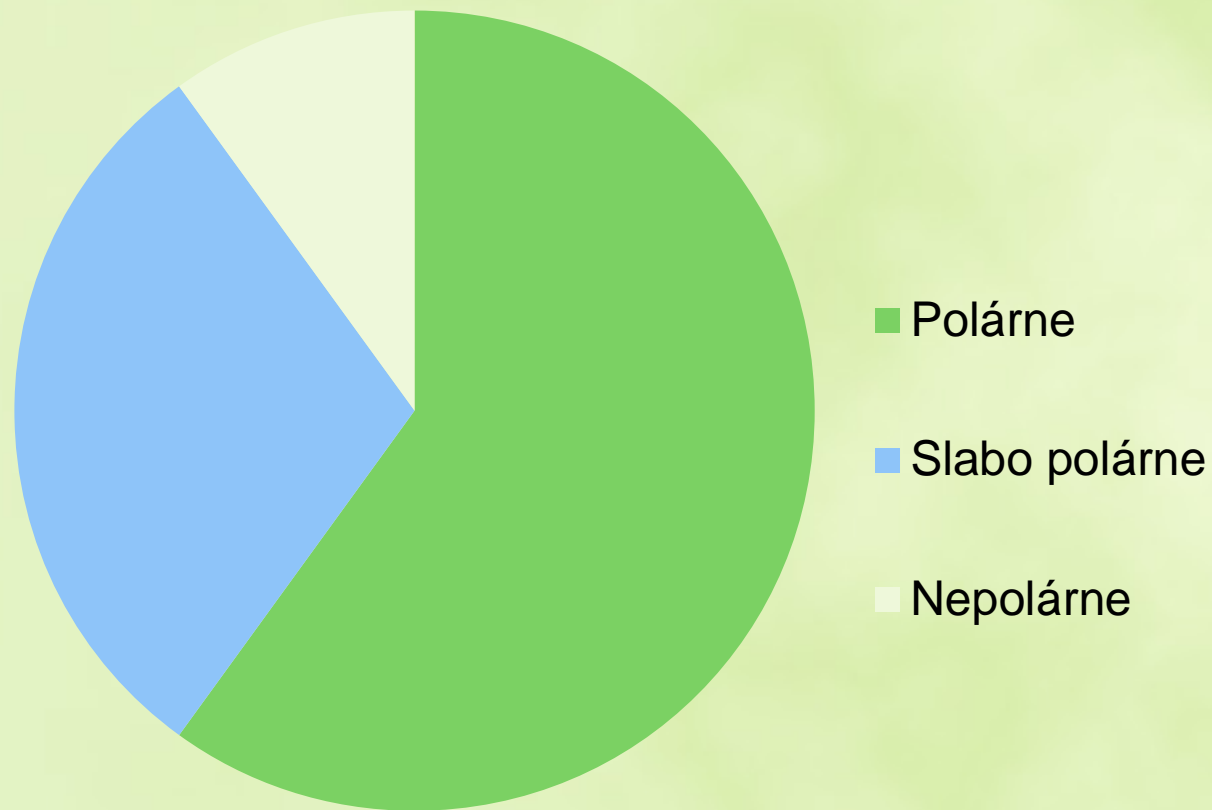
Analýza

EL?, LC

EL, LC

NEL, GC

Podiel

Organické látky - rozdelenie podľa prchavosti

Ľahko prchavé

GC-BTEX , VOC

Stredne prchavé

GC-BTEX, VOC

Neprchavé

PAU, iné analýzy

Ropné látky

Zahrňajú všetky skupiny uhľovodíkov :

- n-alkány (sú prítomné vo všetkých podieloch ropy)
  - izoalkány
  - cykloalkány
- kondenzované uhľovodíky
  - aromatické uhľovodíky
- polykondenzované uhľovodíky
- kyslíkaté, sírne a dusíkaté látky(cykloalkánové kyseliny, sírovodík, merkaptány, cyklické a acyklické sulfidy, tiofény, deriváty benzotiofénu, pyridíny, chinolíny, karbazoly a ich hydrogenované analógy)
- zlúčeniny s kovmi v najťažších asfaltických podieloch (V, Ni, Na, Al, Si, Ca, Mo, Cu, Mg, Pb, Ag, Cr, Mn)

Antropogénne zdroje

Ropné produkty

- benzíny
- petrolej
- motorová nafta
- oleje a mazacie oleje
- mazut, asfalt
- rozpúšťadlá

Analytické metódy

Základom je extrakcia do :

tetrachlórmetánu, ledonu 113 (1,1,2-trichlórfluóretán, freón), S 316 (polychlorotriflouretán)

Sorbent s polárnou frakciou

Sorpcia na silikagéle, alebo Al₂O₃

Eluát s nepolárnou frakciou - NEL

NEL UV spektroskopiou

CH = CH –

alifatické uhľovodíky

NEL IR spektroskopiou

CH₂ – CH₂ – , CH₃ – CH₂ –

aromatické uhľovodíky

Gravimetria

Extrahované látky

Zlúčenina	Prítomnosť v extrakte	Účinnosť odstránenia silikagélom %
2-etyl-1-hexanol	áno	95
cyklohexanol	nie	-
dodekánová kyselina	nie	-
propyl dekanoát	áno	96
fenol	nie	-
2,4,6-trichlórfenol	nie	-
benzaldehyd	áno	100
3-oktanón	áno	98
bis(2-chloroizopropyl) éter	áno	100
n-oktán	áno	1
tetrachlóretylén	áno	1
n-butylbenzén	áno	28
naftalén	áno	43
1,4-dichlórbenzén	áno	11
hexachlór-1,3-butadién	áno	8
lindan	áno	75
atrazín	áno	100
kofein	nie	-

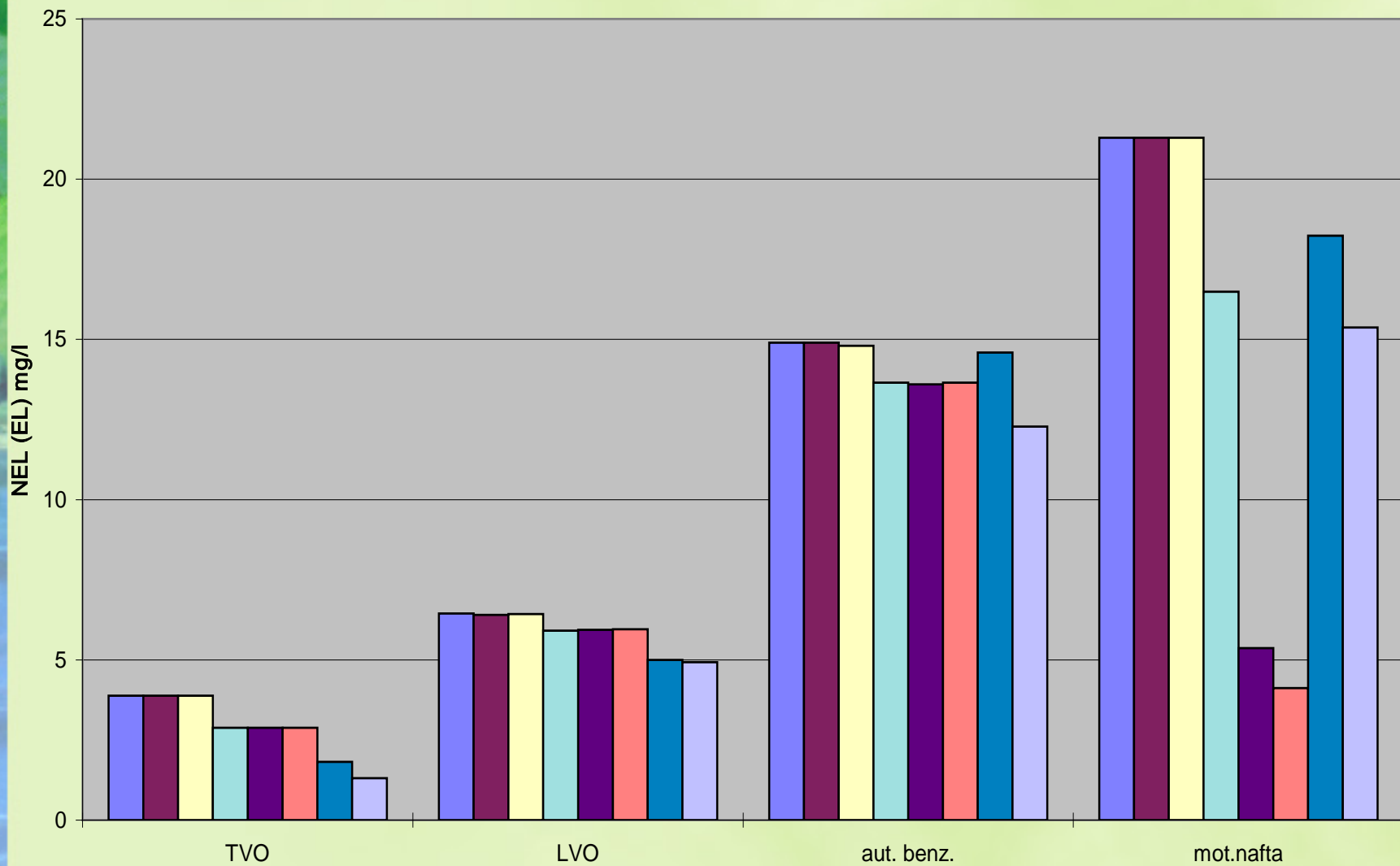
Modelové vzorky ropných látok

- Na vtoku do kolón
- Na odtoku z kolón

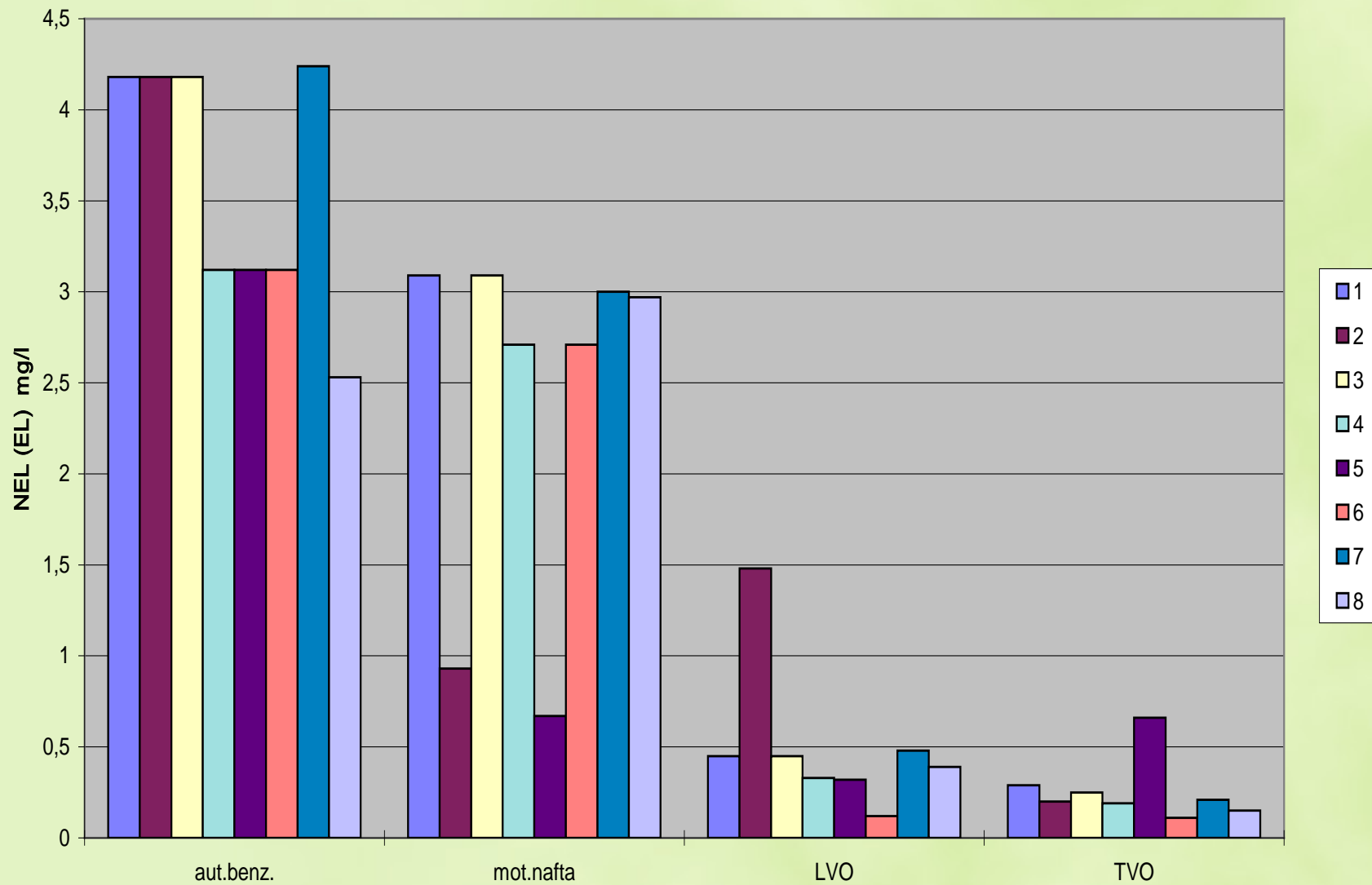
Analýzy:

- 1. kalibračnej krivky pre príslušný ropný produkt bez odstránenia polárnej časti ako celkové extrahovateľné látky (EL) UV spektroskopiou
- 2. stanovenia príslušnej látky z pomeru A_2/A_3 podľa Šedivého a analýzou celkových extrahovateľných látok (EL) UV spektroskopiou
- 3. stanovenia príslušnej látky z pomeru A_2/A_3 podľa Homolu a analýzou EL UV spektroskopiou
- 4. kalibračnej krivky pre príslušný ropný produkt po odstránení polárnych látok sorpciou na silikagély (NEL) UV spektroskopiou
- 5. stanovenia príslušnej látky z pomeru A_2/A_3 podľa Šedivého a analýzou NEL UV spektroskopiou
- 6. stanovenia príslušnej látky z pomeru A_2/A_3 podľa Homolu a analýzou NEL UV spektroskopiou
- 7. stanovenia EL IR spektroskopiou
- 8. stanovenia NEL IR spektroskopiou.

Vtok do kolón

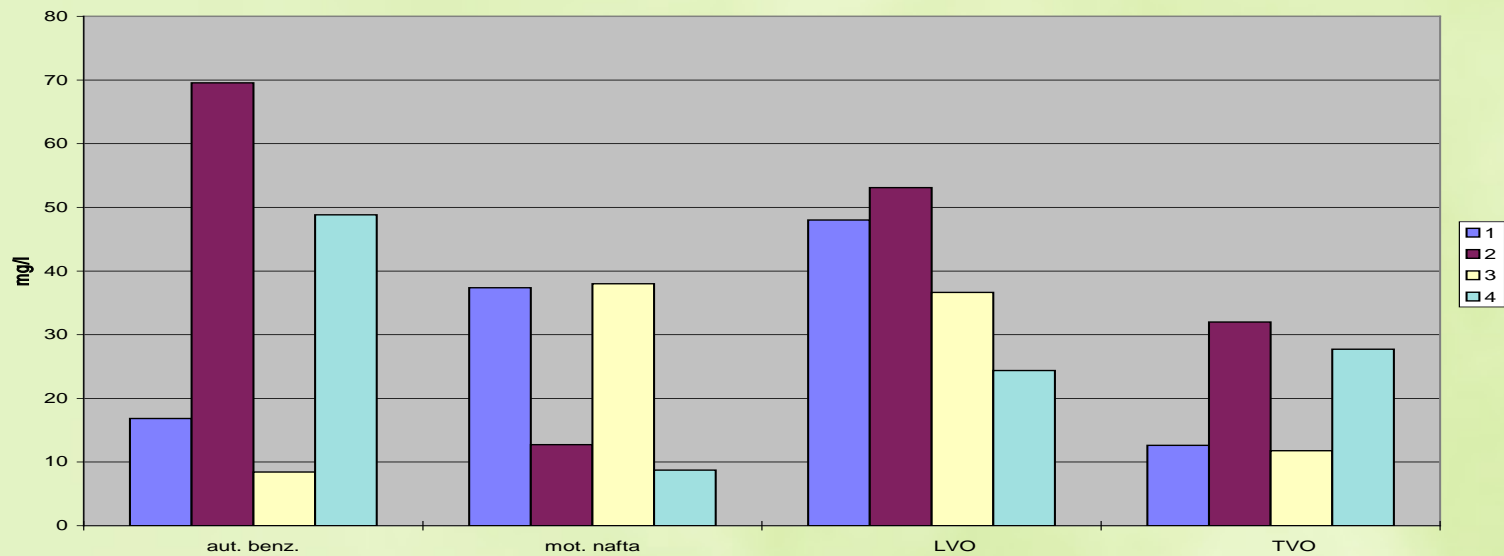
Na odtoku z kolón

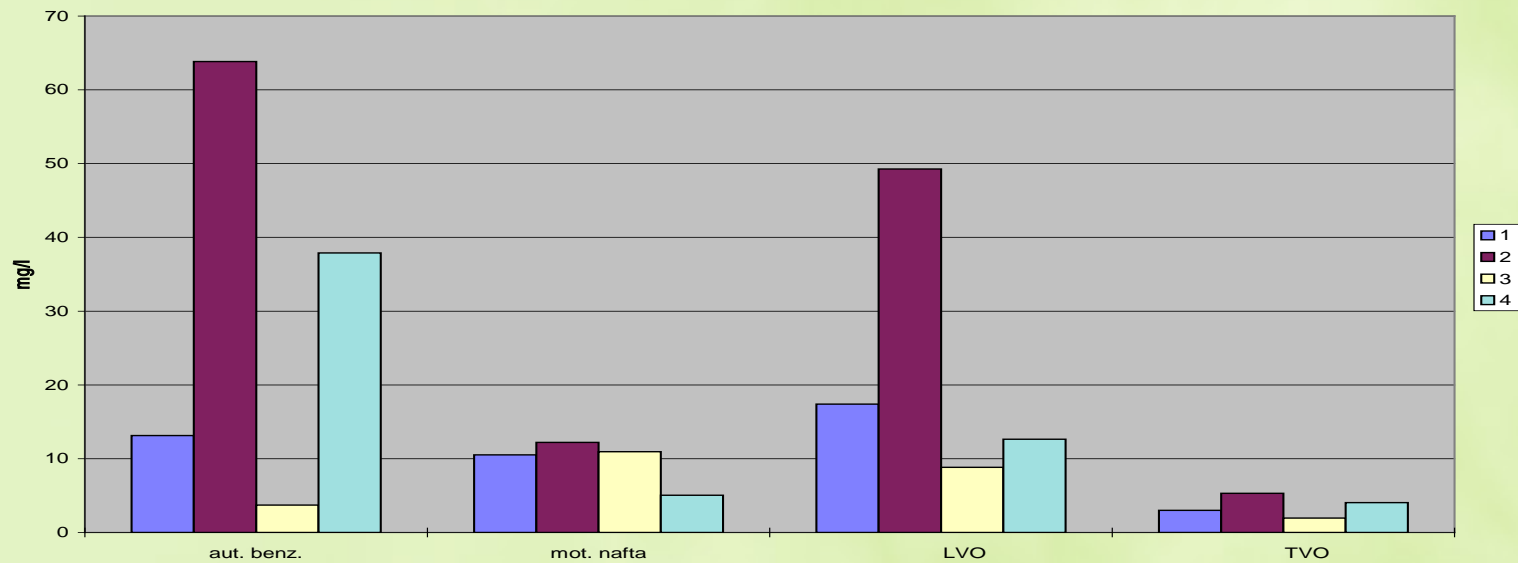
Analýzy na GC

1. GC analýza hexánových extraktov a ich hodnotenie na celkovej plochy záznamu podľa kalibračnej krivky pre príslušnú látku
2. GC analýzy hexánových extraktov na základe plochy identických píkov pre danú látku
3. head space GC analýza hodnotená na základe celkovej plochy záznamu a kalibračnej krivky pre príslušnú látku
4. head space GC analýzou hodnotenou na základe plochy identických píkov pre danú látku.

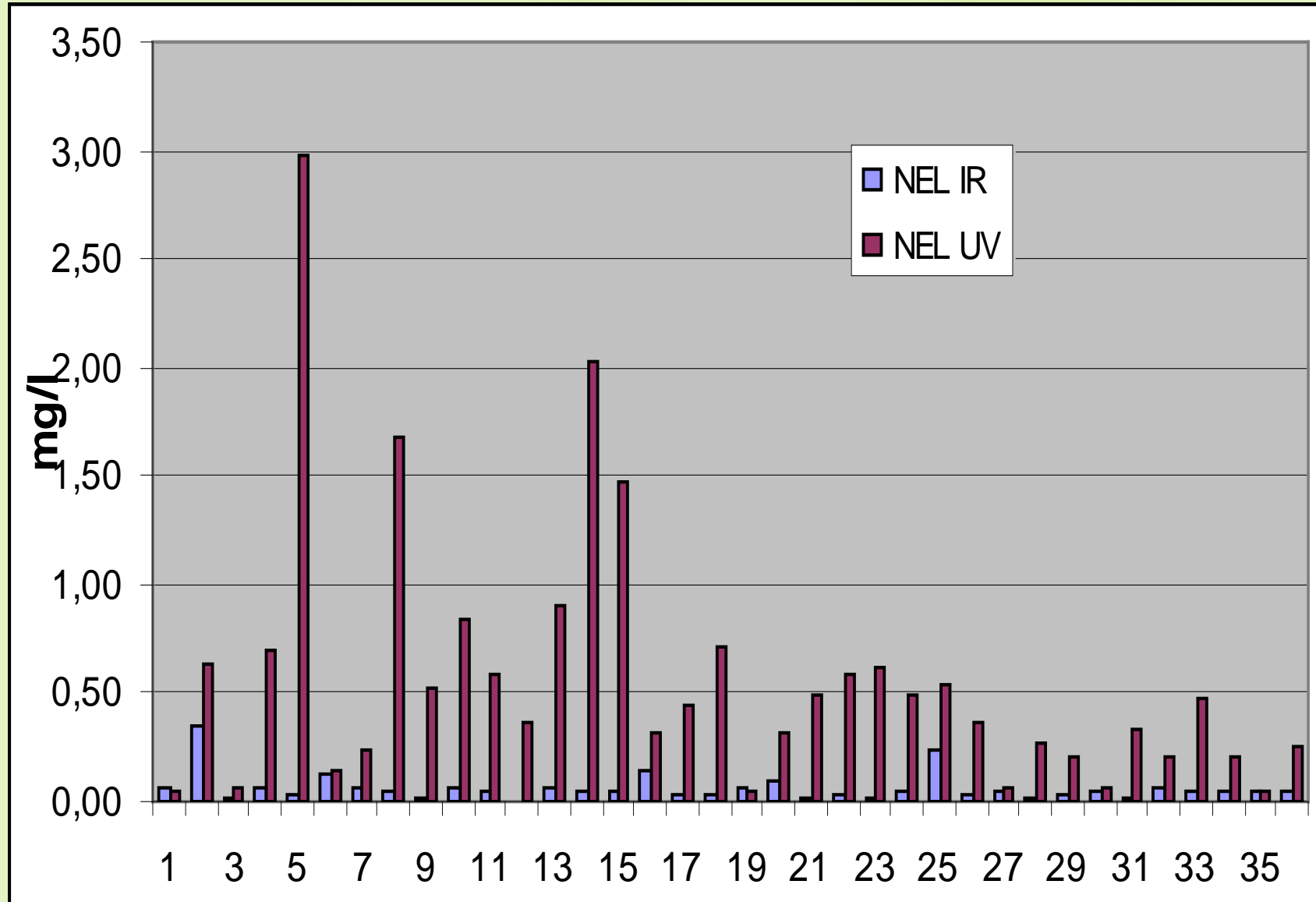
Vtok do kolón

Odtok z kolón

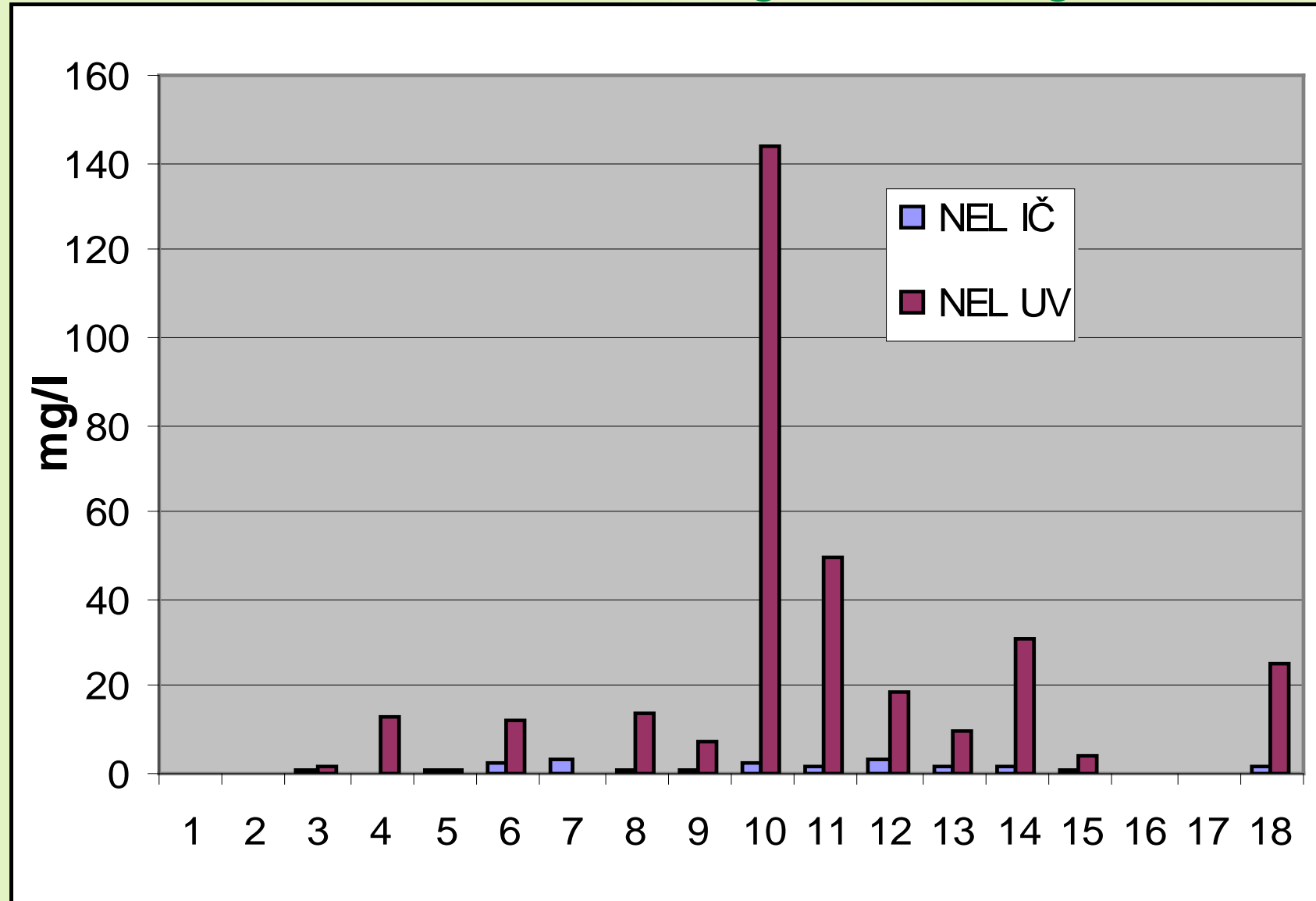

Prírodné vzorky - Cunín

Prírodné vzorky - Gbely

GS/MS

- 1,2,3,5-tetrametylbenzén, 1,2,4,5 – tetrametylbenzén, 1,3-dietyl-5-metylbenzén, 1,3-dietyl-4-metylbenzén, 1-etyl-2,4,5-trimetylbenzén, 1,2,3,4-tetrahydro-5-metyl-naftalén, 2-metyl-naftalén, 1-metyl-naftalén, 2,3-dihydro-1,1,3-trimetyl-1H-indén, 1,6-dimetyl-naftalén, 1,7-dimetyl-naftalén, difenylmetán, 1,3-dimetyl-naftalén, 2,7-dimetyl-naftalén, 1,4-dimetyl-naftalén, 2-metyl-1,1'-bifenyl, 1,6,7-trimetyl-naftalén, 1,4,5-trimetyl-naftalén, dibenzofurán, 2,3,6-trimetyl-naftalén, 2,4,6-trimetyl-naftalén, flourén, 3,3'-dimetylbifenyl, 2-metylflourén, 1-metylflourén, fenantrén, 2-metylfenantrén, 2-metylantracén, 1-metylantracén.

Porovnanie analytických metód pre odpadové vody (Tolgyessy, 2014)

Producent	Číslo odberu	NEL _{UV} [mg/l]	NEL _{IC} [mg/l]	C ₁₀ – C ₄₀ [mg/l]	Počet id. zl./uhl'. zl.*	Špecifické znečistenie
Volkswagen SK, Bratislava	1	0,02	<0,02	<0,1	12/0	hexa(metoxymetyl)melamín, monometyl monobutyl tetraetylén glykol
	2	<0,02	0,02	<0,1	14/0	
Slovnaft Bratislava, D0020PVA	1	0,02	0,03	<0,1	7/1	---
	2	0,03	0,08	<0,1	41/25	aromatické uhl'ovodíky
Slovnaft Bratislava, W6040PVB	1	<0,02	0,04	<0,1	0/0	---
	2	<0,02	0,04	<0,1	44/33	aromatické uhl'ovodíky
Duslo, OZ Istrochem, Bratislava	1	0,04	0,06	0,12	32/0	benzotiazolové zlúčeniny, pesticídy (triazíny)
	2	0,05	0,04	<0,1	37/1	
Continental Matador Púchov	1	0,03	0,12	<0,1	5/0	benzotiazolové zlúčeniny (benzotiazol, 2-metylbenzotiazol, 2-(metyltio)benzotiazol)
	2	0,10	0,03	<0,1	30/0	
Chemolak Smolenice	1	0,11	0,14	<0,1	24/1	fosfátové zlúčeniny (tributyl fosfát, 2-butoxyetanolfosfát (3:1)...))
	2	0,02	0,03	<0,1	16/2	
Duslo Šaľa	1	0,02	0,11	<0,1	9/2	benzotiazolové zlúčeniny (2-metylbenzotiazol, 2-(metyltio)benzotiazol)
	2	0,13	0,09	<0,1	48/5	
NCHZ Nováky	1	1,04	0,18	0,24	12/1	N,N-dimetylcyklohexylamín, 2-etyl-1-hexanol, bis(2-chlóretoxy)metán
	2	0,26	0,11	<0,1	13/0	
ZSNP Žiar nad Hronom	1	0,08	0,55	<0,1	1/0	---
	2	<0,02	0,02	<0,1	6/2	
Petrochema Dubová	1	0,06	0,25	<0,1	1/0	--- aromatické uhl'ovodíky

U.S. Steel Košice	1	0,03	0,09	<0,1	2/1	---
	2	0,07	0,05	<0,1	10/0	
Rudné bane, Spišská Nová Ves, H0380RSE	1	<0,02	0,03	<0,1	0/0	aromatické uhľovodíky
	2	0,02	0,71	<0,1	12/6	
Rudné bane, Spišská Nová Ves, H1080PSE	1	0,02	0,09	<0,1	2/0	aromatické a alifatické uhľovodíky
	2	0,02	0,02	<0,1	10/6	
Štrkopiesky Batizovce, P0075PSG	1	<0,02	<0,02	<0,1	3/1	---
	2	<0,02	0,04	<0,1	6/2	
Štrkopiesky Batizovce, P0075PSF	1	0,08	<0,02	<0,1	1/0	---
	2	<0,02	0,03	<0,1	3/0	
Kord Slovakia, Bánovce n/ Bebravou	1	0,05	0,11	<0,1	2/0	---
	2	0,02	0,08	<0,1	2/0	
ÚČOV Bratislava – Vrakuňa**	1	---	0,03	<0,1	3/0	---
	2	---	0,05	<0,1	8/0	
ČOV Košice**	1	---	<0,02	<0,1	4/0	---
	2	---	0,03	<0,1	3/0	
ČOV Prešov**	1	---	0,02	<0,1	2/0	---
	2	---	0,05	<0,1	6/0	
ČOV Námestovo**	1	---	0,02	<0,1	1/0	---
	2	---	<0,02	<0,1	2/0	
ČOV Zvolen**	1	---	0,06	<0,1	8/1	---
	2	---	0,04	<0,1	2/0	
ČOV Vranov nad Topľou**	1	---	0,03	<0,1	1/0	---
	2	---	<0,02	<0,1	4/1	

* Počet všetkých identifikovaných zlúčenín/ z toho počet uhľovodíkových zlúčenín.

ZÁVER

- Ukazovatele NEL a uhľovodíky $C_{10} - C_{40}$ sú len indikátormi možného znečistenia ropnými látkami a na presnejšie určenie znečisťujúcich látok je potrebné použiť kvalitatívnu organickú analýzu (GC-MS).
- Indikačné analýzy majú stále veľký význam pri posudzovaní znečistenia
- Aj pri rešpektovaní štandardizovaných postupov sú možné rozličné hodnotenia a preto je nevyhnutné, aby pri interpretácii výsledkov bol zohľadnený aj použitý analytický postup.
- V rámci posudzovania znečistenia obmedzovať sa nemožno obmedziť len na jeden druh analýz, ale je nevyhnutná kombinácia viacerých analytických postupov a samozrejme aj ich správna interpretácia
- Analýzy v IR oblasti spektra poskytujú často nižšie hodnoty ako analýzy v UV oblasti, preto ich preferovanie v prípade posudzovania znečistenia uhľovodíkmi je neopodstatnené a môže byť veľmi zavádzajúce.

-
- Analýzy na GC nie sú vhodné pre posudzovanie veľkých zmesí látok a environmentálnych vzoriek, ale sú veľmi vhodné pre identifikáciu a stanovenie jednotlivých látok.
  - Ukazovatele NEL a uhľovodíky $C_{10} - C_{40}$ sú len indikátormi možného znečistenia ropnými látkami a na presnejšie určenie znečisťujúcich látok je potrebné použiť kvalitatívnu organickú analýzu (GC-MS)

Ďakujem za pozornosť